Η Ζ' ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ

Οι περισσότεροι ἀπ' ἐκείνους, ποὺ διατηροῦσαν ἀπὸ τὴν περασινὴ γνωριμία τους μὲ τὸν Knappertsbusch, μιὰν τόση καλὴ ἀνάμνηση, δὲν θὰ ἔτυχαν χωρὶς κάποια ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῆς συναυλίας προχθές, ποὺ τὸν ξανάκουσαν. Διερωτᾶτο καλὴ ὥρα ὁ ἀκροατὴς συνεχῶς: Πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ μᾶς ἔδωσε πέρυσι μιὰν ἀριστουργηματικὴ τοῦ Μπετόβεν, τῆς ὁποίας ἡ ἐντύπωσις δὲν ἔσβησεν ἀκόμη μέσα μας, κατόρθωσε νὰ μᾶς παρουσιασθῇ ἐφέτος τόσον ἀδύνατος ἐνδιαφέρων.

Ἔτσι κι ἐγώ, ποὺ πρὸ ἑτῶν σ' αὐτὴν τὴν ἴδια θέσι ἐτάραττα ὕμνους πρὸς τιμήν του, δὲν κατορθώνω ἐφέτος — παρ' ὅλην τὴν συμπάθειαν πρὸς τὸν ἐξαιρετικὸν καλλιτέχνην καὶ ἄνθρωπον — ν' ἀποσιωπήσω τὸ γεγονὸς ὅτι ἔφυγα ἀπὸ τὴν προχθεσινὴν του ἐμφάνισιν κάθε ἄλλο παρὰ ἐνθουσιασμένος.

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ βεχθῇ διαφόρους ἀπόψεις διὰ τὸ ἴδιον ἔργον. Ἡ μουσικὴ δὲν εἶναι ἕνα ἐμπόρευμα, ποὺ ζυγίζεται μὲ τὰ ἴδια πάντα σταθμά. Ἀλλὰ πάντως κάθε τι, ποὺ ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ λαμβάνεται σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν, πρέπει νὰ μπορῇ νὰ σταθῇ, πρέπει νὰχῃ κάποιαν βάσιν πάντα στὸ πλαίσιον μιᾶς ὑποκειμενικότητος λογικῆς. Καὶ ὅταν, ἐπὶ παραδείγματι ἀπὸ τὸ σπουδαιότερον Ἀλλεγκρο - σονάτα τῆς μικρᾶς νυκτερινῆς μουσικῆς τοῦ Μότσαρτ παρουσιάζεται κίφωδίμως ἕνα χορευτικὸ Ἀλλεγκρέττο μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸ καὶ τὸ ὅρος γενικὰ μιᾶς ἀνατατικῆς Γκαβότ, ἰκανῆς ἀσφαλῶς νὰ γεννήσῃ στὴν πλοῦσια συχνὰ φαντασία ἑνὸς Ὄθωνα Νικολαΐδη ἀρθονίαν καὶ ποικιλίαν εὐθύμων ἐμπνεύσεων, τότε, κατὰ τὴν πολὺ ταπεινήν μου γνώμην, τοὐλάχιστον, τὸ πρᾶγμα παραγίνεται. Ἴσως νὰ ἔχῃ κάποιο βαθύτερον θέλγητρον ὅταν τὸ παρουσιάζῃ ὡς χαριτωμένη ἐλαφρὰ σκοπιότητα, ποὺ θέλει νὰ μᾶς δείξῃ πῶς μπορεῖ νὰ παίζῃ καὶ κάτω ἀπὸ ὁρισμούς. Ἀλλὰ ἂν τὸ βεχθοῦμε ὡς σοβαρὰ ἔκφρασι, δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ παρὰ ὡς ἕνα ἀκατανόητον ἀστεῖσμα, ποὺ παραξενεύει τὸν βασικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου μέχρι σημείου νὰ γίνεται ἀγνώριστον.

Ἐλπίζω ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ θεωρηθῶ ὡς ὑπερβολικὰ σχολαστικὸς ἂν ἐκφράσω τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Ἡμιτελὴς τοῦ Σοβέρτ πλαγιάζεται ἀσυγχώρητα σκληρὰ μὲ ἕνα τρόπον τοῦ ρυθμοῦ, ποὺ παραλύει κάθε ἔντασιν εἰς τὸ πρῶτο μέρος καὶ μὲ μιὰ βιασύνη, ἐντελῶς ἀντίθετη πρὸς τὸ ὕφος του, στὸ δεύτερο.

Ἀκόμη, ὅσο τοὐλάχιστον ἔχω, δὲν ἐπιχείρησε ποτὲ ἡ συνήθεια νὰ παίρνουμε τὸ Allegro Molto vivace τῆς πρώτης συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν ὡς Moderato - tempo καὶ μόνο πρὸς τὸ τέλος νὰ ἐπιθετύπουμεν τὸν ρυθμὸν ποὺ συμπεράνει καὶ θέλει ὁ συνθέτης.

Ὅλα αὐτὰ ὑπῆρξαν παίγνιατα ἐξαιρετικὰ παράξενα, γιὰ τὰ ὁποῖα, πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον, δὲν εἶμαι καμμίαν ἐξήγησιν καὶ τὰ ἀποδίδω εἰς μίαν βιασσέστον ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ καλλιτέχνου. Γενικῶς ἐφέτος εἶχε κανεὶς τὴν αἴσθησιν ὅτι ὁ Knappertsbusch δὲν ἦτο πολὺ καλὰ διατεθειμένος. Γιατὶ καὶ ἡ μαγνῆτις του, τῆς ὁποίας ἡ ὑπερκοσμία κίνησις αὐτὴ τὴ φορὰ σχεδὸν ἐνωχλοῦσε, ἀκριβῶς διότι ὁ ψυχικὸς ἀντίκτυπος δὲν ὑπῆρξεν ἀναλόγως πειστικός — δὲν κατόρθωσε ν' ἀνάψῃ τὸν σπινθῆρα, ποὺ ἐλλείπει καὶ παραπέμπει τὴν ὀργιαστικά. Δὲν ἐπέρασε τὰ ὅρια μιᾶς ἐξαιρετικῆς ἀντιπροσωπευτικότητος στὸ παίξιμό του μὲ τὴν ὀρχηστικὰ χαμηλὰ ψυχικὴ συμμετοχή, χαμηλὰ ραθυμίας.

Φυσικὰ δὲν ἐπιχειρῶ καὶ ν' ἀμφισβητήσω, ὅτι, κατὰ ἀπὸ τὸ τόσο εὐγλωττο καὶ ἐξευγενισμένο χέρι του, ἡ ὀρχήστρα μᾶς ἔφερε σὲ κάποιες μεταμορφωμένες στιγμὲς ἀπολαύσεως ὑψηλῆς γοητείας — ἴδιως σὲ μερικὰ τῆς πλευρίσεως. — Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ αὐτὲς, σκόπιμες ἢ ὄχι, δὲν κατόρθωσαν νὰ διαλύσουν τὴν ψυχρὰν ἀπαθοποίησιν τῆς ἐξεκρόμης, ποὺ ἐπλανιόταν αὐτὴ τὴ φορὰ γενικὰ στὴν ἀκρόασί του, σὰν ἕνας πυκνὸς ἀδιαπέραστος πέπλος, ποὺ δὲν ἄφηνε πουθενὰ καὶ σὲ κανένα λεπτὸ νὰ κυκλοφορήσῃ μιὰ κάποια ζωογόνος θερμότης, ἕνας κάποιος δυνατώτερος παλμὸς ζωῆς. Καὶ τὸ κάτω - κάτω, προκειμένου περὶ τέχνης, αὐτὸ εἶναι τὸ συμπαντικώτερο καὶ τὸ οὐσιωδέστερο.

Ἐπαναλαμβάνω: Φυσικά, πῶς ἔχω κάτι ὑπεύθυνα νὰ κάνω περαστικὴ κακοδιάθεσι καὶ ἀπιστία, ποὺ ὑφίσταμαι στὴν συναυλίαν μὲ ἔργα Μπετόβεν ἀποκλειστικά; Πῶς θὰ παρακολουθήσουμεν τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν θὰ ἐπαναλάβουμεν τὸν πειστικὸν μονισμὸν ποὺ εἴχαμε τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσουμε καὶ νὰ θαυμάσουμε τὴν περασμένην ἄνοιξιν!

ALEX THURNEYSSEN

—★—